

'De Staat van Verzorging'

Kunstenaars onderzoeken inzet van groen in de stad

Groen is geen lapmiddel om problemen in de stad op te lossen. Een bredere kijk is nodig, vindt kunstcentrum Stroom.

Door George Vermij

Kunstcentrum Stroom startte vorig jaar het researchproject 'De Staat van Verzorging' om erachter te komen wat de inzet van groen in een stad betekent. Voor het project werden de kunstenaars Jack Engelbrecht, Koen Kievits, Jakob van Klinken, Mirjam Linschooten en Constanze Schreiber gevraagd om de rol van groen in de openbare ruimte onder de loep te nemen.

Wat opvalt aan de onderzoeken, die op de website Staatvanverzorging.nl zijn gepubliceerd, is dat ze zeer divers zijn en verschillende aspecten van groen belichten. Zo richt kunstenaar Koen Kievits zich op bomen die een monumentale status hebben gekregen en daardoor anders worden behandeld dan andere flora. Jakob van Klinken onderzocht de manier waarop zwerfafval zich door de stad verspreidt en hoe wij daarmee omgaan.

Plaag

Mirjam Linschooten raakte in de ban van de Japanse duizendknoop, raakte gefascineerd door de ambivalente houding die wij tegenover deze plant hebben. "Ik ben als kunstenaar geïnteresseerd in erfgoed en de machtspositie van instanties zoals musea. Vanuit die optiek had de Japanse duizendknoop voor mij een merkwaardige geschiedenis. De plant werd in de negentiende eeuw uit Azië meegenomen naar de Hortus Botanicus in Leiden en werd gezien als een exotische sierplant die de elite in de tuin wilde hebben."

Toch veranderde de status van de plant van gewild verzamelobject naar een plaag, vertelt Linschooten. "Na de Tweede Wereldoorlog werd de Japanse duizendknoop onwetend door heel Nederland verspreid. De plant kan zichzelf niet voortplanten, maar wordt voornamelijk verspreid door verplaatsing van grond. Tijdens de wederopbouw vond dat op grote schaal plaats en veel experts zien dat als de reden dat de plant tegenwoordig bijna overal in Nederland te vinden is. Omdat deze Aziatische plant hier geen natuurlijke vijanden heeft, is de Japanse duizendknoop een plaag geworden die wij nu op ingenieuze wijze willen uitroeien."

Tegenstrijdig groen

In haar onderzoek geeft Linschooten een mooi overzicht van deze ontwikkeling en de verschillende manieren waarop deze plant, die als invasieve exoot is gecategoriseerd, wordt bestreden. Van elektrocutie en verhitting tot het gebruik van gif en zelfs het introduceren van de Japanse bladvlo die een natuurlijke vijand van de plant is. Deze strijd is voor haar een symbool van hoe wij groen willen beheersen en in bedwang willen houden. "Dat de plant nu als een plaag wordt gezien, is natuurlijk een resultaat van ons eigen gedrag en

Een postercampagne door de stad vormt een deel van het researchproject 'De Staat van Verzorging' waarin de inzet van groen in de openbare ruimte wordt onderzocht. | Foto's: Koen Kievits

onze eigen handelen geweest. Het laat daarmee ook zien hoe tegenstrijdig onze relatie met groen is."

Die ambivalentie blijkt ook uit andere onderzoeken. Uit het researchproject van Kievits over bomen met een monumentale status blijkt dat voor het behoud van de veteraanboom de Linde er op landgoed Clingendael andere bomen gekapt moeten worden. Het is een vreemde situatie als voor het in stand houden van groen andere natuur moet verdwijnen. Dit voorbeeld roept ook vragen op over wat groen precies betekent en Linschooten vindt dat de onderzoeken ook bedoeld zijn om de uiteenlopende definities van die term ter discussie te stellen.

Pleister

"Eigenlijk kan je alle kanten op met groen. In het onderzoek van mijn col-

lega Constanze Schreiber lijkt het alsof groen bijna wordt ingezet als een pleister voor andere stedelijke problemen. Zij heeft zich gericht op het plein Zuidwalland hier in Den Haag en wat de bewoners vinden van dit kleine stukje groen. Soms wordt er gedacht dat als het in een wijk niet zo lekker gaat een groen perkje opeens een oplossing kan bieden. Toch is die aanpak niet altijd geschikt om dieperliggende en complexere problemen aan te pakken in een wijk. Tegelijk heb ik in gesprekken met groenbeheer-

mijn relatie met de natuur beïnvloed. Ik denk dat voor de meeste mensen in Nederland groen iets functioneels heeft. Het is makkelijk beschikbaar en je kunt er iets doen. Daarmee rijst de vraag of er ook ruimte is voor plekken waar je de wilde, onbeheerste natuur vrij kunt laten. Uiteindelijk zie je dat het beheersen vooral belangrijk is voor óns en schieten wij daar misschien al te veel in door."

Onbevangen blik

Maar zijn er volgens het onderzoek ook groene oplossingen voor Den Haag in een tijd waarin wij ons steeds meer bezighouden met milieuvervuiling en de gevolgen van klimaatverandering? "Ik denk dat wij als kunstenaars anders naar dit onderwerp kijken als experts. Je beschikt niet over de achtergrondkennis maar dat kan ook als voordeel werken. Je hebt een onbevangen blik en kunt daardoor kritische vragen stellen en op een andere manier reflecteren op het onderwerp. Vanuit die optiek zou je de uitkomst van onze onderzoeken als pessimistisch kunnen ervaren, maar ik denk wel dat bepaalde inzichten die wij naar voren brengen kunnen leiden tot verandering. Laten wij dus goed stilstaan bij de beslissingen die wij nemen over groen in de openbare ruimte en de ideeën en aannames die daarachter zitten."

De eerste fase van het researchproject loopt in april af met een postercampagne door de stad. Linschooten hoopt dat het project een vervolg zal krijgen in de vorm van een debat of seminar zodat de bevindingen van 'De Staat van Verzorging' kunnen leiden tot een dialoog met beleidsmakers en bewoners.

Meer informatie:
www.staatvanverzorging.nl

'Soms wordt er gedacht dat als het in een wijk niet zo lekker gaat een groen perkje opeens een oplossing kan bieden'

ders gemerkt dat groen ook een van de spelers is tegenover andere portefeuilles. Vaak genoeg delft groen het onderspit als het gaat om andere belangen in de stad."

Het onderzoek heeft Linschooten ook aan het denken gezet over haar eigen relatie met groen in Nederland. "Ik denk dat groen moeilijk los is te zien van de menselijke maat. Als je opgroeit in Nederland is de natuur zo beheerst. Alles is keurig in vlakken ingedeeld en dat heeft ook zeker

